

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Hallands Län

till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifna

EMBETS - BERÄTTELSE

för åren 1848, 1849 och 1850.

STOCKHOLM, 1853.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Hallands Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifna Embets-berättelse för åren 1848, 1849 och 1850. Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010. Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Hallands Län

till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifna

EMBETS - BERÄTTELSE

för åren 1848, 1849 och 1850.

STOCKHOLM, 1853.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§ 1. Länets allmänna beskaffenhet.....	3.
§ 2. Invånare.....	3.
Folkmängden.....	3.
§ 3. Näringar.....	7.
Boskapsskötseln.....	10.
Hästafveln.....	13.
Fårafveln.....	14.
Skogar.....	14.
Bergsrörelse.....	15.
§ 4. Fabriker och Binäringar.....	15.
1:o Annestorps mekaniska bomulls-spinneri.....	15.
2:o Fabrikören och Riddaren J. R. Wallbergs klädesfabrik.....	15.
3:o Stjerneraps och Marbäcks pappersbruk.....	15.
4:o Tegelbruk.....	15.
Pottaskebruket.....	15.
Jagten.....	16.
Fisket.....	16.
Väfskedstillverkningen.....	16.
Sjöfart.....	16.
Slöjder.....	16.
§ 5. Politisk Författning.....	16.
Statsbidraget.....	16.
§ 6. Kammarverk.....	17.
§ 7. Politi.....	17.
§ 8. Fattigvården.....	19.
Statistisk tabell öfver Fattigväsendet i Hallands Län År 1850.....	20-27.
§ 9. Städer.....	29.
Kungsbacka.....	29.
Warberg.....	31.
Falkenberg.....	33.
Halmstad.....	33.
Laholm.....	35.

Tabellbilaga

Tabell för Städerne inom Hallands Län för åren 1848 med 1850

Tabell för Landet inom Hallands Län för åren 1848 med 1850

Underdånig Berättelse om tillståndet i statistiskt och ekonomiskt
hänseende inom Hallands Län för åren 1848, 1849 och 1850.

Sist afgifna berättelse slutar med år 1847 och jemlikt Eders Kongl. Maj:ts nådiga Cirkulärbref den 22 December 1848 bör således denna omfatta endast de trenne åren 1848, 1849 och 1850.

Enligt formuläret bör först beskrifvas

§ 1.

Länets allmänna beskaffenhet.

Men då samma under dessa år icke undergått annan förändring, än den odlingar och utflyttningar i följd af laga skiften kunnat föranleda, har jag icke i detta hänseende något att anföra, som ej finnes upptaget i föregående berättelser, eller i den af Topografiska Corpsen år 1847 utgifna beskrifning om Länet, kallad "Topografiska och Statistiska uppgifter om Halmstads Län;" hvarföre det torde nädigst tillåtas mig att blott hänvisa till nämnde källor.

§ 2.

Invånare.

Efter hvad mantalslängderna utvisa utgjorde folkmängden i Länet:

År 1822: skattdragande	46,444	
skattfrie	34,322	80,766.
År 1847: skattdragande	55,871	
skattfrie	42,379	98,250.
År 1850: skattdragande	46,850	
skattfrie	45,784	102,634,

deraf 49,629 mankön och 53,005 qvinkön; men enligt Tabell-Kommissionens beräkning skulle folkmängden redan år 1845 varit 100,419 personer. Är denna sistnämnda beräkning riktig, bör ock folkmängden vid 1850 års slut varit högre, än den ofvan uppgifna, som mantalslängderna upptaga.

Af förutnämnde 102,634 bo 6,994 i städerna och 95,640 å landsbygden. Befolkningen har således å dessa 3 år ökats med 4,384 personer eller icke långt ifrån $1\frac{1}{2}$ procent. Af denna tillökning komma 438 på städerna och 3,946 på landsbygden, i följd hvaraf tillväxten proportionsvis är störst i städerna. År 1848 utflyttade en mängd arbetsfolk till Danmark, der arbete då lätteligen erhöles, i anseende dertill att en stor del af Danmarks egen arbetsföra befolkning dragit ut i kriget emot Schleswig-Holsteinarne. Många af dessa utflyttande stadnade äfven efter kriget qvar, lockade af de högre arbetslöner, som i Danmark erbjödos, och dessa utflyttningar hafva sedan alltjemt fortgått. Äfven bland de yngre qvinfolken har utflyttningsslusten till Helsingör och Köpenhamn gripit omkring sig och de få gerna der tjenst, särdeles i början, då deras anspråk äro måttliga och måhända billigare, än i allmänhet bland tjennande klassen uti Danmark. Det närbelägna Götheborg, hvarest arbete lätteligen erhålles, upptager ock årligen flera utflyttande; och ej så få, isynnerhet från socknarne kring Kungsbacka, begifva sig årligen ut på utrikes sjöresor, derifrån de antingen alldeles icke eller ock först efter en längre tidrymd återvända. Deremot hafva utflyttningarne till Skåne på sednare åren alltmer och mer aftagit, hvartill orsaken tilläfventyrs är den, att till grödans uttröskande slagan nu mindre användes, utan i stället tröskverk, som går antingen med kreatur, vatten eller ånga.

Bidragande orsaker till denna folkökning äro, dels att inga svårare sjukdomar under denna tid varit gängse, dels att Länet varit hugnadt med jemngoda skördar, under det att det tillika åtnjutit inre och yttre fred. Jordbruket och andra näringar hafva derföre kunnat fritt utveckla sig och lemna tillfälle till uppkomsten af nya bostäder samt ökad arbetsförtjenst. Glädjande och tillfredsställande kunde denna folkökning anses, om den ägde rum bland den besuttna klassen af allmogen; men då den nu förefinnes bufvudsakligen bland backstugusittare, stat-torpare och inhyses folk, ingifver den verkligen bekymmer för framtiden. Skulle missväxt beklagligen inträffa flera år i rad, folle större delen fattigförsörjningen till last, och denna, redan ganska betungande, skulle blifva det än mera, ja till den grad, att församlingarne icke kunna bära denna tunga.

Jemlikt Eders Kongl. Maj:ts nådiga Stadga om Folkundervisningen i riket af den 18 Juni 1842 hafva nu inom alla socknar dels fasta, dels ambulatoriska skolor kommit till stånd. Dessa skolor begagnas ock temligen allmänt, särdeles der församlingarne lyckats anställa skickliga och nitiska lärare. Ännu hafva verkningarne af dessa bemödanden för det uppväxande släktets utbildning icke kunnat i väsendtligare mån förnimmas, men efter några år böra de kunna märkas. De bidrag af allmänna medel, som för ändamålet utgått, hafva utgjort ett stöd.

Utaf de berättelser, Herr Justitie Stats-Ministern afgifvit om förhållandet emellan för brott och förseelser anklagade och sakfällde å ena samt folkmängden i Länet, beräknad till 100,419 personer, å andra sidan, inhemtas att en anklagad kom

År 1848 på hvar	90:de
» 1849 » »	102:dra och
» 1850 » »	83:dje
samt en sakfälld	
År 1848 på hvar	146:te
» 1849 » »	147:de och
» 1850 » »	94:de af Länets invånare.

Då nu för hela riket i medeltal antalet af anklagade och sakfällde förhållit sig sålunda, att en anklagad

År 1848 kom på hvar	94:sta
» 1849 » »	96:te
» 1850 » »	96:te
samt en sakfälld	
År 1848 på hvar	140:de
» 1849 » »	145:de och
» 1850 » »	144:de; så ådagalägges här-

af, att tillståndet inom Länet i berörde hänseende varit under år 1850 fördelaktigare än rikets i allmänhet, men bättre de föregående tvänne åren. Jemförelsen utfaller ock till Länets fördel, om de näst föregående 6 åren afses; dock torde något bestämdt omdöme om folkets moralitet icke kunna grundas på dessa siffror, enär särskilde orsaker kunna föranleda att åtalens och i följd deraf jemväl de sakfälldes antal är ena året större, andra året mindre. Halländska allmogen är i allmänhet arbetsam, sparsam och laglydig. Brott och förseelser ibland den skulle vara än färre, allenast bränvinssupandet upphörde

eller åtminstone förminskades, men beklagligen är denna last ännu alltför allmän, särdeles bland skogsboar.

Ännu hafva icke fångelser med celler blifvit uppförda inom detta Län, utom i straff-fängelset å Warbergs f. d. fästning. Dessa celler äro alltså egentligen ämnade för straff-fångar, men Styrelsen öfver Fångelser och Arbetsinrättningar i riket har, uppå derom gjord hemställan, tillåtit, att dessa celler må begagnas jemväl för de ransakningsfångar, Eders Kongl. Majts Befallningshafvande kan finna skäligt låta der insätta, så vidt utrymmet sådant medgifver. Bredvid Kungsbacka stad, å Fjäre härads tingställe Skantsen, kommer att uppföras ett för staden och häradet gemensamt fångelse med 6 celler, till hvilken byggnad anslag af allmänna medel påräknas. Kunde dylika cellfångelser blifva uppförda öfver allt, der häkten böra finnas, vore med temlig säkerhet att emotse, det fångantalet skulle år efter år aftaga, och knappast torde det inträffa, som nu är händelsen, att fångar, som böra till fästning förflyttas, i årtal uppehålla ransakningen och sedan verkställigheten, den sednare derigenom att de undandraga sig kyrkoplikten, och öfver de beslut, som i anledning deraf för hvarje gång meddelas, fullfölja talan genom alla instanser.

De häktades antal har, efter afdrag af transportfångar och för skuld bysätte personer, varit:

År 1848	350
» 1849	199
» 1850	248

Summa 797

eller i medeltal 266 personer.

Häraf hafva varit häktade:

	För undergående af ransakning, fångelse vid vatten och bröd samt enkelt fångelse.	För lösdrifveri och försvarslöshet.
År 1848	256	83
» 1849	142	43
» 1850	177	54
	<hr/>	
	Summa 575	180
eller i medeltal	192	60.

Kostnaderna för fångvården hafva uppgått:

År 1848 till	13,678: 44. —
» 1849 »	6,499: 37. 6.
» 1850 »	7,434: 14. 10.

Summa 27,313: — 4.

och alltså i medeltal . . . 9,104: 16. 1.

Vid jämförelse med nästföregående sex år visar sig sålunda, att både de för brott tilltalades och de lösdrifvandes antal betydligt aftagit under dessa 3:ne år och att fångkostnaderne äfven minskats. Denna minskning i fångpersonalen tillskrifver jag dels Eders Kongl. Maj:ts nådiga Stadga om försvarslösa personer af den 29 Maj 1846 och Fattigvårdsstadgan af den 25 Maj 1847, genom hvilken sednare församlingarne ålagts bättre vårda sina fattige, dels ock att mera varsamhet vid häktning nu iakttages.

Antalet af handlagda lagsökningsmål och af de för skuld uti bysättningshäkte insatte personer har uppgått:

År 1848 till 1,725 mål mot 2,074 person. om 79,212 R:dr 44 sk. B:ko och 44 bysatte.
» 1849 » 2,009 » » 2,859 » » 84,035 » 33 » » » 44 »
» 1850 » 2,336 » » 2,635 » » 111,854 » 23 » » » 47 »

Lagsökningarnes antal och utsökta beloppet hafva således år från år betydligt stigit, hvartill orsaken till hufvudsaklig del är att finna uti den elakarade lungsjukan, som år 1847 utbröt bland boskaps kreaturen på åtskilliga ställen inom södra och medlersta delen af Länet. En följd af den var, att all transport medelst boskapskreatur måste upphöra, marknader inställdes, och all rörelse med kreatur upphörde. Då nu de socknar, som ligga närmast Småländska och Westgötha gränserna, hemta sin mesta och betydligaste inkomst genom uppfödande och försäljande af boskapskreatur, är lätt att finna, det dessa förhållanden skulle ofördelaktigt inverka på dessa socknars ekonomi, och föranleda först till skuldsättning, och sedan, då försträckningarne icke på utsatt tid kunde afbördas, till lagsökning.

§ 3.

Näringar.

Några väsentliga förändringar hafva deri icke inträffat sedan min förra berättelse afgafs. Jordbruket, den förnämsta af alla näringar, bedrifves i all-

mänhet såsom förr; dock märkes i vissa trakter, särdeles utmed kusten, att allmogen börjar följa mera plan vid åkerbrukets bedrivande och göra sig till godo de föredömen, som lemnas från de större egendomarne, bland hvilka jag i sådant hänseende vill nämna Skottorp och Dömostorp, Stjernarp, Fröllinge och Tjolöholm.

Odlingarne fortgå i betydlig mån och inom få år torde alla odlingsbara utmarker varda upptagne och sädesbärande. Laga skiftena inom Länet bidraga ock genom utflyttningar från gamla bolstäderna i väsendtlig mån till landets uppbrukande; och hafva dessa förrättningar, enligt de från Förste Landtmätaren i Länet inkomne årsberättelser, sålunda fortgått:

	Bolstäder.		Afnäta eller skiftade hemman.	Areal.					Summa.
	Utflyttade.	Qvarboende.		Inrösningsjord.			Afrosningsjord.	Impedimenta.	
				Åker.	Äng.	Uppodlingsbar mark.			
Transport från föregående berättelse	1,402	2,357	1,169 ⁸⁷ / ₇₈₉	39,830	43,675	22,429	133,711	4,764	244,409
År 1848	84	132	50 ⁸ / ₁₁	2,588	2,202	535	6,034	143	11,502
» 1849	157	153	89 ¹ / ₆	5,163	3,657	1,418	8,506	350	19,094
» 1850	107	100	53 ¹ / ₁	3,208	3,023	1,998	6,188	342	14,759
Summa	1,750	2,742	1,362 ³³³ / ₃₃₃	50,789	52,557	26,380	154,439	5,599	289,764

Häraf visar sig, vid jämförelse med nästföregående 20 år, ehvad man afser de skiftade hemmanens mantal, eller arealen af den delade jorden, att landtmätarnes åtgärder, under dessa trenne år, varit mera omfattande.

Af allmänna medel hafva erhållits följande bidrag till underlättande af de genom utflyttningar försakade kostnader, nemligen:

År 1848	2,744 R:dr 41 sk. 6 rst.
» 1849	8,965 » 40 » — »
» 1850	5,039 » 30 » 6 »
	16,747 R:dr 16 sk. Banko.

Vid jämförelse emellan den tabell för landet, som finnes bifogad 1822 års berättelse, och den härvid underdånigst bilagda inhemtas:

Att

att utsädet af alla slags säd uppgick

År 1822 till	62,497½ Tunnor, och
» 1850 »	81,800½ »

att medelafkastningen, efter afdrag af utsädet, beräknades

År 1822 till	217,233 Tunnor, och
» 1850 »	316,124 »

att utsäde af potäter utgjorde

År 1822	15,948½ Tunnor, och
» 1850	34,860½ »

samt att afkastningen af denna rotfrukt, efter afdrag af utsädet, skattades

År 1822 till	118,697 Tunnor, och
» 1850 »	244,148½ »

Utsädet af alla slags säd har således på dessa 28 år ökats, så att det är nära $\frac{1}{2}$ del mera än år 1822, och utsädet af potäter har mer än fördubblats; men afkastningen i korntalet är obetydligt högre än nämnde år.

Potatesfrukten har under denna tidrymd lidit af någon sjuklighet, hvars grund och orsak icke kunnat upptäckas. Afkastningen har ock icke varit tillräcklig att mata de stora brännerierna, som derföre börjat förbränna säd.

Äfven under dessa år hafver antalet af bränvinspannor minskats, men skatten har deremot höjt sig sålunda:

År 1848	2,314 pannor och	16,694 R:dr	44 sk.	6 rst.	Banko i skatt.
» 1849	2,208 »	20,427 »	46 »	4 »	» och
» 1850	1,857 »	18,311 »	22 »	8 »	» »

Bränvinspannornas antal har således sedan år 1842 minskats från 3,541 till 1,857 eller med nära hälften; men tillverkningen är nu säkerligen lika stor som förutnämnde år. Också har bränvinsskatten icke i samma proportion aftagit, ty då den år 1842 utgjorde 21,416 R:dr 21 sk. 6 rst. Banko, besteg den sig 1850 till 18,311 R:dr 22 sk. 8 rst.

Så länge jordbruket grundar sig på bränvinstillverkning, kan det aldrig nå samma höjd och utveckling, som i andra länder, der denna tillverkning är skiljd från jordbruket och bedrifves såsom en särskild fabriksrörelse. Men det är icke att hoppas, det husbehofsbränningen kommer att upphöra förr än den genom sin egen öfverdrift korrigerat sig sjelf, och den tid kommer väl, må-

hända snart nog, då den höga produktionen så nedsatt priset, att det icke blir någon vinst för jordbrukaren att förvandla säd och potäter till brännvin. Handteringen torde ock tåla högre beskattning, särdeles som efter hvarje riksdag alla möjliga försök göras att genom förändring i tygen eludera författningar, och undgå erläggandet af bestämda afgifter.

Boskapsskötseln. Under de tre år, berättelsen omfattar, har denna landtmannanäring varit utsatt för stora olyckor genom den år 1847 till riket införda elakartade lungsjukdomen, med hvilken förhållandet är detta: I Augusti månad år 1847 infördes från England till Skåne en hjord fåkreatur af Ayrshire-racen och i September kommo några af dessa till farmen Fladje under Säteriet Stjernarp i Eldsberga socken. Omkring slutet af November sjuknade ett af dessa kreatur, och fördes, för att bättre kunna vårdas, till hufvudgården Stjernarp, samt insattes i ett kostall. Efter någon kort tid syntes djuret förbättras och återfördes till Fladje, men snart derpå började samma djur åter visa sjuklighet och fördes än en gång till Stjernarp tillika med den öfriga racehjorden. Det sjuka djuret dog och ansågs hafva haft en vanlig lunginflammation. Under tiden hade invid det stall, der det sjuka racedjuret insattes på Stjernarp, en Svensk ko sjuknat och dött; snart derefter dör en Engelsk qviga, och visade båda dessa sistnämnde djur samma sjuklighet i lungorna, som det först omnämnda Engelska kreaturet. Derpå insjuknade i Januari 1848 allt flera kreatur, så väl Svenska som Engelska; och kreatursägaren, mån om sin ladugård, efterskickade en djurläkare från Skåne; men denne förklarade sjukdomen för en vanlig bröstinflammation, som icke var smittosam, och endast beroende på fuktig väderlek m. m. under föregående höst. Emedlertid insjuknade allt flera kreatur, deraf somliga störtade, andra åter nedslagos, så att vid medlet af Juni månad 1848 Etthundrafem kreatur på hufvudgården Stjernarp omkommit. Under de första månaderna af året, då man ännu icke med bestämdhet trodde på sjukdomens smittbarhet, transporterades hela den öfverblifna racehjorden till Säteriet Hjuleberg i Abilds socken, tillhörande samma ägare, och afsalu af kreatur gjordes från Stjernarp till Danmark. Sedan sjukdomen under flera månader rasat på Stjernarp, fann man påtagligen den vara smittosam och för sådan förklarades den äfven af Danska veterinärer, som kommit i tillfälle undersöka de till Danmark ankomna kreatur. Dessa veterinärer förklarade sjukdomen vara den elakartade lungsjukan (Pneumonia exsudatoria epizootica), som veterligen icke förr uppträdt i Sverige. Under tiden började underlydande hönders kreatur äfven insjukna, och för alla kunde man spåra, att de på ett eller annat sätt varit i beröring med Stjernarps kreatur,

mest vid körslor dit och derifrån. Oaktadt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vid första misstänka om smitta vidtog författningsenliga åtgärder, kunde sjukdomens spridande likväl icke alltid förekommas, särdeles i anseende till de gemensamma beten, som byalagen i allmänhet hafva, hvarföre ock sjukdomen vid 1848 års slut spriddt sig till Eldsberga, Tönnersjö, Knäreds, Weinge, Trönninge, Snöstorps och Thorups socknar, samt från Sateriet Hjuleberg äfven till egendomarne Sannarp och Fjellalunda i Åhrstads socken. Under 1849 utbredde sig sjukdomen ytterligare till Enslöfs, Breareds och Winberga socknar samt Halmstads stad och Wapnö Säteri, men afstodnade småningom, och med sista dödsfallet på hemmanet Heberg i Åhrstads socken den 4 December 1849, då från farsotens första uppträdande 428 kreatur anmäldes störtade eller nedslagna, hoppades man farsoten vara öfverstånden, och de 3:ne från Stockholm nedsände djurläkarne hemförlofvades i början af följande året. Men detta lugu varade icke länge, ty redan i Juni månad 1850 började man misstänka sjukdomsfall i en allägsen trakt af Snöstorps socken, der sjukdomen icke förr visat sig, och vid anställd undersökning befanns lungsjuka här vara för handen. Uppkomsten af sjukdomen är endast förklarlig derigenom, att köp och byten i smyg bedrifvits från delar af socknen, der icke alla sjuka djur uppgifvits, utan sorgfälligt undandöljts, och sålunda undgått den i författningen anbefallda besigtning och nedslagtning; men polisundersökningarne i detta afseende hafva icke ledt till full laglig bevisning, och åtalen vid domstolarne i orten hafva icke heller lemnat vidare upplysning. Från Snöstorps socken spridde sig sjukdomen under sednare hälften af år 1850 till Öfraby, Söndrums, Harplinge, Slöinge, Eftra, Qvibille, Trönninge, Eldsberga, Enslöfs, Breareds, Tönnersjö, Laholms och Karups socknar, utan att likväl uti någon af de vid farsotens första invasion angripne ladugårdarne något enda sjukdomsfall denna gång åter förekom, och i slutet af April månad 1851 kunde ingen sjuklighet, på något sätt hänförlig till elakartad lungsjuka, förmärkas i södra delen af Länets, hvar est en, i och för det nya utbrottet af sjukdomen, från Skåne kommenderad djurläkare anställde noggranna undersökningar. Från och med Juni månad år 1850 till och med April månad år 1851 nedslogos 274 kreatur, hvarigenom total utslagtning skedde i 22 ladugårdar.

I Juni månad år 1851 uppstod fråga om försäljning på öppen auktion af de å Hjuleberg, Fjellalunda och Sannarp befintlige kreatur, och ehuru något tydligt sjukdomsfall icke visat sig bland dessa hjordar sedan Maj 1849, ansågs likväl en profslagtning nyttig, till utrönande, huruvida ännu efter så lång tid några betydliga lunglidanden kunde förefinnas hos sådana djur, som varit

af sjukdomen angripne, men synbart tillfrisknat. Profslagtning skedde i närvaro af Herr Öfverdirektören och Riddaren Norling, icke allenast på nyssnämnde egendomar, utan ock, med ägarnes begifvande, på Stjernarp och Fladje, med den utgång, att sedan sammanlagdt 10 kreatur blifvit nedslagne, Herr Öfverdirektören ansåg sig kunna afgifva den förklaring, att de flesta af de profslagtade kreaturen befunnos behäftade med sådane organiska förstörelser i lungorna, till följe af den öfverståndna lungsjukan, att de aldrig kunnat återkomma till fullkomlig helsa och nyttjas till strängare eller uthållande arbeten eller till pålitliga afvelsdjur; att de ännu hade sjukdomen qvar till den grad, att de ansågos kunna öfverföra smitta, då de kommo i beröring med friska djur, som hade disposition för smittan; att lungsjuka blott ganska ofullständigt låter bota sig, och att de djur, som af sjukdomen varit angripna, för hela sin lefnad bibehålla ett frö till detta onda, hvilket när som helst ånyo torde kunna utvecklas. Med anledning häraf företogs ytterligare i slutet af Augusti och första dagarne af September nedslagtning af alla kreatur, som dels varit misstänkta för att hafva haft, dels verkligen haft sjukdomen, och af 62 sålunda nedslagna kreatur kunde 40 antagas såsom icke frie från sjukdomen. Från och med 1848 års början till och med 1851 års slut befinnes, enligt djurläkarens sammandragne rapporter, jemförde med de upplysningar, som på de smittade ställena kunnat erhållas, den elakartade lungsjukan hafva angripit 109 särskilda ladugårdar, i hvilka sammanlagdt funnits 1,429 kreatur, nemligen 513 oxar och tjurar, 571 kor samt 345 ungnöt och kalfvar; och hafva af dessa 778 kreatur eller 54 $\frac{2}{3}$ procent blifvit i och för lungsjukan nedslagne, eller 282 oxar och tjurar, 371 kor samt 125 ungnöt eller kalfvar.

Till och med den 1:sta November 1851 har ersättning för de i och för lungsjukan nedslagna kreatur af allmänna medel utgått till följande belopp, nemligen:

Under år 1849 för 125 kreatur	3,473	R:dr	5	sk.	B:ko.
» » 1850 » 189 »	4,122	»	—	»	»
» » 1851 » 142 »	3,687	»	16	»	»

hvertill böra läggas
de inom fyra sock-
nar af Länet år 1848

nedslagne 64 »

för hvilka, jemlikt Eders Kongl. Majts nådiga bref den

3 Februari 1852, utbetalts under år 1852 1,598 » 32 » »

Så att summan utgör 12,884 R:dr 15 sk. B:ko.

Att i penningar uppskatta alla de förluster, boskapssjukdomen förorsakat landtmannen, är icke möjligt, emedan den menligt inverkat på alla dess grenar; men med alla sina obehag har den likväl skaffat en erfarenhet, värd att bebjerta, den nemligen att för undgående af större förlust man genast, vid hvarje första uppträdande af smittan i någon ladugård, bör i grund förstöra densamma, helst genom hela besättningens nedslående, dertill Staten lyckligen beredt tillfälle medelst beviljande af ersättning utaf statsmedel, och hvarför utan sjukdomen troligen ännu inom Länet fortfarit till våda för hela riket.

Ehuruväl en del af hvad som rörer nämnde sjukdom infaller inom en sednare period, har jag dock ansett mig böra här sammanföra alltsammans, på det en klar öfversigt må vinnas om sjukdomens uppkomst, fortgång och afstaddande, samt de kostnader, densamma förorsakat.

Enligt Kronofogdarnes uppgifter underhölls å Länets landsbygd:

	År 1822.	År 1850.
Hästar	12,929	14,124
Oxar	7,534	13,046
Kor	37,087	38,259
Ungboskap	17,311	23,941
Svin	13,043	19,351
Getter	367	1,393
Får	60,873	58,421.

Kunna dessa beräkningar anses såsom fullt tillförlitliga, har hästarnes antal på 28 år ökats med 1,195 och boskaps kreaturens med 13,314 st.; och jemföres denna tillökning med utsädet, så inhemtas, att under det utsädet af alla slags säd under samma tid ökats med nära 31 procent, hästantalet ökats med något öfver 9 procent och boskaps kreaturen med något öfver 22 procent, eller tillsammans ungefär i enahanda proportion; dock kan tryggt påstås, att allt för liten vigt ännu fästes vid ladugårdsskötseln; och förr än ett bättre häri inträffar, när jordbruket icke den höjd, hvartill det bör äfven inom detta Län komma.

Hästafveln. Jemte det jag åberopar hvad i förra berättelsen finnes anfördt angående denna näringsgren, får jag tillika nämna, att för hästafvelns förbättrande Hushållnings-Sällskapet år 1848 lät uppköpa 6 stycken Norska hingstar, hvilka placerades på olika trakter inom Länet. Af dessa hingstar blef en kollrig och en störtade snart. Ännu har ej någon synnerlig verkan försports af dessa bemödanden för hästracens upphjelpande; men hvilka åtgärder än der-

för vidtagas, blifva de mer eller mindre fruktlösa, så länge allmogen ej kan formås frånträda 2:ne inrotade vanor, nemligen att svälta fram unghästen och köra honom redan i 3:dje året. Från Flyinge hingst-depot i Skåne hafva ock beskällare hvarje år hitkommit i och för betäckning, men på sednare åren hafva dessa beskällare allt mindre och mindre anlitats, måhända derföre, att en eller annan af dem ansetts vara mindre god och duglig.

Fårafveln. Antalet får uppgifves hafva under dessa 3 år ytterligare minskats med 1,645 stycken, hvartill inga andra orsaker kunna uppgifvas än de, jag i föregående berättelse antyddt. Den Skottska Cheviotsracen är mycket omtyckt, triffes väl och passar för klimatet. Det vore derföre att önska att den kunde mera spridas.

Skogar. Misshushållningen dermed fortfar, och långt ifrån att aftaga, tilltager den fastmer år efter år. De pågående skiftesförrättningarne bidra ock i någon mån till skogens utödande, i det att, der utbyte af skog ej kan äga rum, den som måste afträda skogbevuxen mark nedbugger alla derå befintliga träd, till och med buskar. Till förekommande häraf vore det tjenligt, om i skiftes-författningarne intogs det stadgande, att den nya jordägaren ovilkorligen vore skyldig lösa sig till alla mindre träd under en viss diameter, äfvensom alla buskar, och att det vore afträdande jordägaren förbudet samma afbruka. Derförotan torde vara nödigt, att Staten genom utfärdande författningar, inskränkande den enskildes fria dispositionsrätt öfver skogen, vidtager sådana åtgärder, som förhindra skogarnes nu pågående fullkomliga utödande och de vådliga följder, detta hushållningssätt kommer att i en ej aflägsen framtid medföra. Ehuru väl denna inskränkning i äganderätten torde möta kraftigt motstånd från flera håll, vågar jag dock, med hänseende att ännu gällande författningar anse Staten vara icke allenast oförhindrad, utan fastmera berättigad, meddela erforderliga föreskrifter i afseende på skogarnes förvaltning, helst som erfarenheten ådagalagt, att enskilde jordägare missbrukat den fria dispositionsrätt, dem varit öfver skogarne lemnad, till desammas totala förstörande, icke endast å vissa hemman, utan nära nog i hela provinsen.

Genomgripande åtgärder äro alltså i detta hänseende af högsta nödvändighet påkallade; och då allmogen icke gerna inlåter sig i nya företag, med mindre än att den förut sett verkningarne och påtagliga nyttan deraf, men några egentliga föredömen, huru med skogarne ändamålsenligast bör hushållas, icke kunna lemnas eller åberopas, förrän inom Länet varder anställd nu saknad jägeribetjening, som deråt kunde egna sin tid och sina kunskaper, vore det önskligt, att tillgångarne ju förr desto heldre medgäfvos antagandet af er-

forderligt antal jägeribetjening för Länet, derom jag redan gjort underdånig hemställan.

Bergsrörelse. Sedan Rydö jernbruk blifvit åter nedlagdt bedrifves icke inom Länet någon bergsrörelse.

De i förra berättelsen omnämnde stenbrott inom Wapnö och Harplinge socknar bearbetas ännu i den mån, beställningar från andra orter kunna der-till föraleda, det ena året mer, det andra mindre, och arbetsförtjensten der-vid är derföre mycket osäker och föränderlig.

§ 4.

Fabriker och Binäringar.

De hufvudsakligaste fabriker inom Länet äro:

1:o *Annestorps mekaniska bomulls-spinneri* som, beläget i Lindome socken af Fjäre fögderi, år 1850 sysselsatte 190 personer och hvars tillverkning är uppgifven till 666,887 R och ett värde af 343,417 R :dr 32 sk. Banko.

2:o *Fabrikören och Riddaren J. R. Wallbergs klädesfabrik*, som under år 1850 flyttats från staden till den på stadens grund invid Nissa-ån belägna så kallade Slottsmöllan, hvarest stora och prydliga byggnader blifvit uppförda till bedrifvande medelst vattenkraft såväl af klädesfabriken som af ett större qvarn-verk; så att denna fabrik nu lär vara en bland de större i riket. År 1850 sysselsattes vid fabriken 149 personer och tillverkningsvärdet af alla slags kläden, doffel, faltar, yllefoder och boj bestigande sig till 69,100 alnar är för samma år uppgifvet till 182,111 R :dr Banko.

3:o *Stjernarps och Marbücks pappersbruk*, belägna det förra i Tönnersjö, och det sednare i Snöstorps socken af Labolms fögderi, drifvas fortfarande i mindre skala, och sysselsätta tillsammans endast åtta personer. Värdet af tillverkningen å båda bruken är uppgifvet endast till 3,300 R :dr Banko.

4:o *Tegelbruk*. Utom de förut befunna sex bruken, har Fabrikören och Riddaren Wallberg anlagt ett sådant vid Slottsmöllan, $\frac{1}{3}$ mil från Halmstad, hvilket uteslutande bedrifves med stenkol. Tegelbruket vid Stensjö fortfar ännu att vara det betydligaste inom Länet, och afsättes dess tillverkning hufvudsakligen på Skåne.

Dessutom finnas några färgerier och garfverier på landet, men desse sysselsättas endast för behofvet i den ort, der de finnas, och äro alltså af ringa betydighet.

Pottaskebruket å hemmanet Sotanäs i Gunnarps socken bedrifves ännu i samma inskränkta skala som tillföre.

Jagten inom Länet är, såsom i en längre tid vanvårdad, af ringa betydhet, och det mesta vilda erhålles från Smålands skogstrakter.

Fisket. Derom torde mig tillåtas återopå hvad sista berättelsen innefattar, enär under dessa tre år någon förändring i förhållandena icke inträffat.

Väfskedstillverkningen uti Knäreds och Hishults socknar fortgår, och försäljningen sker genom ortens ynglingar, som gå omkring dermed nästan öfver hela riket, äfvensom i Danmark och Norrige.

Sjöfart. De socknar inom Länet, som hufvudsakligast deråt egna sig, äro Onsala, Wallda, Släp och Hanhalls i Fjäre fögderi. Flera åboer derstädes äro Kofferdi-Skeppare, och föra fartyg på utrikes ort för rederier i åtskilliga af rikets städer. Inkomsten deraf kan svårigen beräknas, och den uppgifves äfven vara på sednare åren uti aftagande.

Slöjder. Dit hänföras linnetillverkningen i norra och medlersta, samt yltillverkningen i södra delen af Länet, möbeltillverkningen i Lindome socken samt svartsmides-produktionen i Elfsåkers och Fjärås socknar; hvarom jag vågar återopå hvad sednaste berättelsen innefattar.

§ 5.

Politisk Författning.

Statsbidraget för år 1850 uppgår enligt tabellen till 365,140 R:dr 34 sk. 5 rst., hvaraf belöpa sig på städerna 41,624 R:dr 28 sk. 5 rst. och på landet 323,516 R:dr 6 sk. Banko, som, fördeladt på landets oförmedlade hemmantal, utgör något öfver 87 R:dr af hvarje helt mantal. Från Länets ränteri remitteras årligen omkring 160,000 R:dr, enär inga andra aflöningar än landsstatens äro inom Länet indelte på de hemmanen åsatta grundräntor, och det som derutöfver erfordras å andra, åttonde och nionde hufvudtitlarne är ganska ringa. Genom att penningarne sålunda årligen utgå ur Länet har pennin-geförlägenheten ganska tydligt och ofta visat sig hos allmogen, som vid sednast inträffade missväxt ej hade förmått hjälpa sig och sina fattighjon från undergång, om ej statsbidrag kommit dem till undsättning.

Båtsmansunderhållet utgör, efter medium af markegångstaxorna, 58 R:dr 1 sk. 6 rst. Banko för hvarje rote och ungefärligen 14 R:dr 25 sk. 5 rst. för ett helt mantal.

Allmänna broars och vägars underhåll kan beräknas till omkring 10 R:dr af hvarje helt hemman.

Jordskatten

Jordskatten utgör omkring 110 à 115 R:dr för ett helt mantal krono eller kronoskatte, och dessa hemman få, jemförelsevis med hemman af andra naturer, vidkännas en kunnbar tunga genom kronoskjutsens utgörande, som, vid forslandet af Länets båtsmän, ofta förekommer, hvarvid de aflägsse boende, så väl som de, hvilka ej hafva hästar, måste, utom tidspilan för anskaffande af skjuts och erläggande af den skjutslega Staten består, till den legde betala dessutom 5 à 6 gånger skjutslegan.

Diverse onera, såsom allmänna byggnader m. m., äro i tabellen upptagna.

Uppbördsverket har med drift och ordning blifvit handhafdt, och ehuru det leder till stort besvär och mycken tidsutdrägt, att den fattiga klassen skall skattskrifvas och debiteras samt deras utskylder derefter vanligen afskrifvas, sedan afkortningslängderna derå blifvit verifierade; hvilket besvär ännu mer ökat sig genom de särskilda afkortningslängder och anbefallda redovisningar af folkskole-afgifterne, så hafva uppbördsmännen dock, vid den årliga Majredogörelsen, restfritt redovisat alla de kronoutskylder, för hvilkas exekutiva uttagande lagliga hinder icke mött.

§ 6.

Kammarverk.

Något hemman har icke från öde blifvit upptaget eller till ödesmål förfallit under de år, som denna berättelse omfattar, hvaremot hemmanen Flammabygget och Eketsbygget undergått skattläggning. De jordeboksförändringar, som för öfrigt inträffat, bestå dels af åtgångna skatteköp och dels af nya tullqvarnar.

De laga skiften, som fortgått och ännu fortgå i alla trakter af Länets, hafva betydligt förbättrat jordbruket, och totalsumman af hemmansvärdet har stigit från 8,161,898 R:dr till 8,431,755 R:dr Banko, utan att jordafsöndringar och hemmansklyfningar mer än vanligt tilltagit.

Om hemmanens antal och natur lemna tabellen upplysning.

§ 7.

Politi.

Fögderierna och Krono-Länsmans-distrikten inom Länets hafva icke undergått någon förändrad indelning, hvarföre jag derom återoppar föregående berättelse. Utaf fjerdingsmänna-befattningen har ny reglering skett, jemlikt Eders Kongl. Majts nådiga Stadga den 1:sta Juni 1850.

I fråga om socknenämnderne och deras verksamhet har jag ej skäl till annat yttraude, än det jag i min förra berättelse lenuat. Hägen för kommunala bestyr är icke på något sätt lifvad och länge kommer det att dröja, innan dessa nämnder motsvara ändamålet med deras inrättande.

Uti juridiskt och ecklesiastikt hänseende gäller ännu den förra indelningen för Länet, och någon förändring har icke inträffat dermed, likasom icke heller med de inom Länet befintliga 2:ne båtsmans-kompanier.

Något indeldt regemente finnes ej inom Länet, utan endast befäl till exercerande af Länets beväringmanskap. Detta befäl utgör en särskild corps, som bär namn af Hallands Infanteri-Bataljon; och har antalet af approberadt beväringmanskap utgjort:

År 1848	456	till lands,	190	till sjöss.	Summa	646.
» 1849	447	»	»	171	»	» 618.
» 1850	381	»	»	144	»	» 525.

Helsovården besörjes nu, som förut, af 2:ne Provincial-Läkare, deraf den ene har sin station i Halmstad och den andre i Kungsbacka, äfvensom 2:ne Lazarett- och 3:ne Stadsläkare, deraf den i Falkenberg under tiden tillkommit. Lazarettet så väl i Halmstad som Warberg vinner alltmer och mer förtroende, samt tillitas mera än förr af allmogen. Vaccinatörer äro att tillgå i alla städer och landsförsamlingar; men examinerade barnmorskornas antal är ännu alltför ringa. Uppmaningar till församlingarne, att anskaffa och antaga sådana, mötas icke med någon beredvillighet.

Reservskjutsen utgöres vid de flesta gästgifvaregårdar ännu utaf reservlagen, och endast vid Östra Karups, Laholms, Tjerby, Halmstads, Qvibille, Falkenbergs, Warbergs, Backa Sjögårds och Edenberga gästgifvaregårdar har entreprenad om skjutsen kunnat tillvägabringas. Hindren vid många stationer för skjutsens reglerande i enlighet med Eders Kongl. Majts nådiga Cirkulärbref den 2 Augusti 1844 har jag redan i min förra berättelse uppgifvit.

Det år 1841 på tio år stiftade Brandstodsbolag för Länet har fortfarande ägt bestånd och ny oktroy på obestämd tid är ingången. Blott en ringa del af Länet har inträdt i bolaget, härrörande derifrån, att allmogen är synnerligen böjd för att socknevis bilda dylika föreningar, ehuru dessa aldrig kunna blifva så fördelaktige, som de i större skala tilltagne. Det vore derföre önskligt, om en lag utkom, som ovilkorligen ålade hvarje hemmansägare och innehafvare att ingå i Länets brandförsäkring, der sådan finnes, icke allenast för hus, utan äfven för spannmål, kreatur, foder och åkerbruksredskap. Beloppet

af bolagets ansvarighetssumma, årligen inträffade brandskador, äfvensom förvaltningskostnader och årliga utgifter, inhemtas af denna tablä:

Från d. 1 Novemb.	Ansvarighets- summan.	Eldskadornas belopp.	Förvaltningskostnader och räntor.	Afgift för hvarje 100 R:dr brandför- säkrings-värde.
År 1847 till 1848:	4,705,890 R:dr.	18,228 R:dr 38 sk. — r.	1,636 R:dr 40 sk. 3 r.	15 sk. — r.
» 1848 » 1849:	4,814,600 »	14,903 » 3 » 4 »	1,328 » 23 » 4 »	10 » — »
» 1849 » 1850:	4,953,670 »	10,040 » 11 » 3 »	1,217 » 17 » 4 »	13 » 4 »

eller i medeltal 12 sk. 8½ r.

Såsom uti förra berättelsen är omnämndt, besörjes väglagningen inom Latholms fögderi tidigt på våren uti käl-lossningen, och allmänna vägarne derinom äro ock bättre än i någon annan del af Länet. Mina bemödanden att samma väglagningstid måtte varda antagen äfven inom öfriga delen af Länet hafva icke öfver allt vunnit önskad framgång, men jag hoppas att vid en kommande riksdag annan väglagningstid varder beständ, ty den nu i författningarne stadgade är ostridigt den minst lämpliga af alla. Mig synes äfven som om vid anläggandet af nya vägar borde iakttagas att på hvarje hundra eller två hundra famn vägbanan borde få en ökad bredd i form af en halfcirkel, så stor, att nödige väglagningsännen der kunde uppläggas. Dessa ämnen lågo då icke till hinder för trafiken på vägen och voro äfven lätt till hands, om och när en reparation å vägbanan erfordrades.

Hösten 1850 bildades ett bolag, till anskaffande af en ångbåt, afsedd att gå emellan Götheborg, Köpenhamn och Malmö, med anlöpande under vägen af åtskilliga platser utmed kusten. Ångbåten är beställd å Motala mekaniska verkstad och skall enligt kontraktet vara färdig till våren 1852. Den länge öfverklagade saknaden af en regulier ångbåtsfart på vestra kusten blir derigenom afhulpen.

§ 8.

Fattigvården.

Under den 25 Maj 1847 utfärdade Eders Kongl. Majt en ny Stadga om fattigvården i riket, i enlighet hvarmed försörjningen af de fattige sedan blifvit inom alla socknar af Länet reglerad. Då från flera församlingar klagan fördes, att de fattiges antal, och i följd deraf äfven kostnaderne år från år tilltogo, infordrade jag från Fattigvårds-Styrelserna upplysningar rörande dessa och andra dermed sammanhängande frågor, derom efterföljande, på grund deraf upprättade, tabell lemna närmare vägledning.

Statistisk tabell öfver Fattigväsendet

Socknens Namn.	Mantal.	Befolkning.		Uttaxerad fattigskatt på stad eller på oförmedladt mantal.			Kapitationsavgift å 8 sk. per mans- och 4 sk. per qvinsperson.			Antal Fattighjon.			Summa.
		mankön.	qvinkön.							Aldre per-soner.	Barn under 13 år.		
				man	qvink.								
				R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.				
Halmstad	—	1,176	1,446	2,281	16	—	231	12	—	81	4	1	86
Warberg	—	790	1,013	667	32	—	142	24	—	66	15	19	100
Laholm	—	485	607	57	37	4	82	28	—	19	—	2	21
Falkenberg	—	395	522	50	—	—	70	8	—	21	2	1	24
Kungsbacka	—	257	303	251	4	—	43	44	—	20	7	—	27
<i>Fjäre Härad.</i>													
Örmevalla	32 $\frac{3}{4}$	578	638	17	32	—	80	8	—	43	1	1	45
Landa	17 $\frac{3}{4}$	379	427	19	3	4	54	44	—	28	—	—	28
Frillesås	32 $\frac{3}{4}$	595	606	5	24	—	82	20	—	37	5	2	44
Gällinge	22 $\frac{1}{4}$	383	375	3	16	—	51	12	—	13	4	4	21
Idala	10 $\frac{3}{4}$	205	222	—	—	—	30	44	—	7	—	—	7
Fjärås	121 $\frac{3}{4}$	1,943	1,948	10	16	—	276	20	—	117	12	14	143
Förlanda	26 $\frac{3}{4}$	451	438	2	23	4	63	16	—	11	—	—	11
Hanhalls	33 $\frac{3}{4}$	475	523	—	—	—	70	—	—	34	5	5	44
Lindome	65 $\frac{1}{2}$	1,203	1,283	—	—	—	184	28	—	36	3	4	43
Elfsåker	35 $\frac{3}{4}$	571	570	11	16	—	77	32	—	45	6	4	55
Tölö	74 $\frac{1}{4}$	1,009	973	11	14	8	146	32	—	56	4	7	67
Onsala	94 $\frac{3}{4}$	1,191	1,299	13	40	—	179	36	—	72	11	14	97
Släp	44 $\frac{1}{2}$	733	784	7	40	—	105	24	—	20	1	4	25
Wallda	72 $\frac{1}{2}$	1,089	1,036	5	42	8	85	4	—	36	4	4	44
<i>Wiske Härad.</i>													
Wärö	72 $\frac{3}{4}$	1,226	1,215	7	32	—	146	44	—	34	9	12	55
Weddige	65 $\frac{1}{2}$	999	1,106	9	5	4	136	4	—	38	18	14	70
Åhs	37 $\frac{1}{4}$	647	724	10	32	—	87	12	—	40	7	—	47
Sällstorp	16 $\frac{1}{6}$	263	289	15	—	—	36	—	—	6	2	2	10
Stråvalla	15 $\frac{1}{2}$	211	224	4	25	4	28	24	—	5	3	6	14
<i>Faurås Härad.</i>													
Ullared	21 $\frac{1}{2}$	278	339	7	16	—	39	12	—	17	4	—	21
Källsjö	12 $\frac{1}{2}$	165	194	—	—	—	22	4	—	6	2	—	8

i Hallands Län År 1850.

Årligt fattigvårds-understöd på socknen.			Årligt understöd för åldrigt och orkeslöst fattighjon.			Fattigkassa.			Fattighus.	Fattighjon på hvarje hvarje	Anmärkingar.
R.dr	sk.	r.	R.dr	sk.	r.	R.dr	sk.	r.			
2,434	—	—	40	—	—	3,367	16	—	1	30:de	
2,275	2	—	60	—	—	2,226	10	—	1	18:de	
181	18	8	40	26	8	806	21	4	1	52:dre	
314	21	4	40	26	8	99	5	4	—	20:de	
637	1	4	36	40	—	3,970	16	8	1	38:de	
646	32	—	219	32	—	22	24	—	1	29:de	
335	16	—	24	—	—	186	32	—	—	28:de	
263	16	—	14	21	4	24	45	4	—	27:de	
150	—	—	—	—	—	11	5	4	—	36:te	
7	26	8	—	—	—	15	24	8	—	61:ste	
1,939	5	4	30	32	—	900	—	—	—	27:de	Ingen utdebitering per mantal ägt rum och kapitations-afgiften måtte icke fullt uppbäras, enär fattigkassan ej ökats de sednare åren.
89	16	—	33	16	—	19	16	—	—	80:de	
352	—	—	12	37	4	2,200	—	—	—	22:dre	2 kappar korn och 3 $\frac{1}{4}$ sk. B:ko erläggas af hvarje uppskattadt tunmland. Kassan ökas årligen med cirka 166 R:dr 32 sk. Ett barn, hvartill fadren ej lemnar bidrag.
167	5	4	32	—	—	60	38	8	—	57:de	
444	10	8	21	32	—	73	23	4	—	20:de	
937	—	—	25	8	—	316	17	4	—	29:de	
1,600	—	—	26	32	—	258	32	—	1	25:te	
448	24	—	31	10	8	144	22	—	—	60:de	
529	6	—	21	1	4	142	11	4	—	48:de	
761	16	—	20	23	4	461	28	8	—	40:de	2 barn af 2 fäder, som icke förmått bidraga.
890	32	—	33	24	—	543	37	4	—	30:de	
538	—	—	29	24	—	289	6	8	—	31:ste	
266	32	—	40	26	8	—	—	—	—	55:te	4 barn ha kostdagar och försörjas genom kringgång. Föräldrarne häktade.
115	16	—	27	—	—	684	22	8	—	31:ste	
198	16	—	16	6	—	83	8	—	—	29:de	
37	—	—	—	—	—	72	17	4	—	45:te	

Socknens Namn.	Mantal.	Befolkning.		Uttaxerad fattigskatt på stad eller på oförmedladt mantal.			Kapitationsafgift å 8 sk. per mans- och 4 sk. per qvinsperson.			Antal Fattighjon.			Summa.
		mankön.	qvinkön.	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.	Äldre per-soner.	Barn under 13 år.		
											mank.	qvink.	
Okome	32 $\frac{1}{4}$	387	465	5	28	—	57	40	—	11	5	5	21
Köinge	14 $\frac{3}{4}$	252	287	8	—	—	32	44	—	11	1	2	14
Svarträ	12	231	242	17	16	—	33	8	—	12	3	2	17
Sibbarp	27 $\frac{1}{2}$	401	450	10	—	—	55	8	—	19	9	12	40
Dagsås	16 $\frac{1}{4}$	141	165	Ingen upplysning			meddelad.						
Fagered	38	387	397	5	24	—	47	4	—	21	6	2	29
Gällared	31 $\frac{1}{6}$	404	402	7	16	—	54	36	—	14	1	2	17
Gunnarp	40 $\frac{7}{2}$	443	486	—	—	—	64	40	—	19	—	34	53
Ljungby	41 $\frac{1}{3}$	645	675	11	5	4	89	44	—	36	17	24	77
Alfshög	16 $\frac{1}{3}$	178	195	5	13	4	26	32	—	13	3	4	20
Winberga	42	581	634	7	36	—	84	40	—	24	4	5	33
Stafsinge	31 $\frac{1}{2}$	649	671	12	34	8	89	12	—	25	5	—	30
Morup	52 $\frac{1}{6}$	1,137	1,173	22	32	—	147	20	—	93	2	2	97
<i>Himble Härad.</i>													
Lindberga	57 $\frac{3}{4}$	903	996	16	8	—	133	—	—	64	13	14	91
Torpa	16 $\frac{1}{4}$	255	276	15	38	8	40	12	—	10	4	6	20
Hvalinge	33 $\frac{3}{4}$	477	487	24	32	—	55	24	—	32	3	4	39
Skällinge	36 $\frac{3}{4}$	427	455	5	26	8	58	28	—	21	5	3	29
Nöslinge	17 $\frac{1}{6}$	213	223	3	16	—	30	28	—	17	—	—	17
Stamnared	10 $\frac{3}{8}$	184	217	17	41	4	24	40	—	9	1	1	11
Träslöf	39 $\frac{3}{2}$	814	846	29	16	—	102	8	—	42	11	14	67
Hunnestad	23 $\frac{5}{6}$	292	285	3	8	—	37	20	—	15	—	—	15
Gödestad	16 $\frac{1}{3}$	164	173	—	37	4	22	8	—	1	—	—	1
Grimethou	32 $\frac{3}{4}$	333	358	9	16	—	53	36	—	23	—	1	24
Rolfstorp	44 $\frac{1}{2}$	630	735	10	5	4	86	40	—	51	1	1	53
Tvååker	63 $\frac{5}{6}$	987	1,048	17	6	—	135	8	—	49	15	29	93
Spannarp	23 $\frac{2}{3}$	263	314	7	21	4	37	20	—	11	8	4	23
<i>Åhrstads Härad.</i>													
Slöinge	21 $\frac{3}{4}$	274	312	8	13	4	42	—	—	12	2	10	24
Eftra	31 $\frac{1}{4}$	431	446	4	—	—	72	36	—	13	1	1	15
Skrea	20 $\frac{1}{3}$	582	584	6	32	—	77	12	—	26	2	3	31
Åhrstad	35 $\frac{1}{6}$	578	628	6	32	—	81	20	—	17	6	10	33

Årligt fattigvårds-understöd på socknen.			Årligt understöd för åldrigt och orkeslöst fattighjon.			Fattigkassa.			Fattighus.	Fattighjon på hvarje	Anmärkingar.
R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.			
215	32	—	19	37	4	422	21	4	—	40:de	En gosse försörjes genom kringgång.
205	8	—	21	24	8	198	20	—	—	38:de	2 barn, fadren rymd, modren död.
218	5	4	14	5	4	102	14	—	—	27:de	
349	21	4	33	16	—	94	20	8	—	21:ste	
174	16	—	—	—	—	71	11	4	—	26:te	
252	—	—	21	32	—	15	25	4	—	47:de	2 barn, fadren rymd.
—	—	—	43	10	8	86	32	—	—	17:de	
640	18	—	17	16	—	10	43	4	—	17:de	
74	43	4	12	36	—	171	46	—	—	18:de	
673	32	—	36	26	8	304	—	—	—	36:te	5 barn, 3 fäder som ej bidraga.
528	16	—	40	26	8	100	—	—	—	44:de	2 barn, hvilkas fader är landstrykare.
1,598	17	4	40	26	8	221	14	8	—	23:dje	
1,270	—	—	36	5	4	—	—	—	—	21:ste	
212	32	—	31	26	8	101	37	4	—	26:te	
914	21	4	40	26	8	14	32	—	—	24:de	
211	37	4	40	26	8	17	19	4	—	30:de	
70	16	—	—	—	—	73	18	—	—	26:te	
211	26	8	40	26	8	45	6	8	—	36:te	
1,483	20	—	50	16	—	—	—	—	—	24:de	20 barn af lata liderliga föräldrar, som ej bidraga.
116	24	—	—	—	—	69	30	—	—	49:de	
42	10	8	42	10	8	123	9	4	1	337:de	{Hjonet erhåller 11 R:dr, 2½ t:na säd och 208 kannor mjölk.
365	16	—	26	32	—	9	5	4	—	29:de	
498	16	—	40	26	8	154	42	8	1	26:te	1 barn, modren anklagad för barnmord.
1,401	20	—	40	26	8	889	43	4	—	22:dre	28 barn af 13 fäder, som ej bidraga.
196	32	—	31	42	8	133	16	—	1	25:te	
256	6	8	30	—	—	480	—	—	1	24:de	8 barn, fattighjon genom föräldrarnes lättja m. m.
225	16	—	23	8	—	386	32	—	—	57:de	
332	27	8	13	8	—	425	16	—	1	37:de	
400	40	—	32	—	—	533	16	—	1	35:te	

Socknens Namn.	Mantal.	Befolkning.		Uttaxerad fattigskatt på stad eller på oförmedladt mantal.			Kapitationsafgift å 8 sk per mans- och 4 sk. per qvinsperson.			Antal Fattighjon.			Summa.
		mankön.	qvinkön.	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.	Allre per-soner.	Barn under 13 år.		
											mank.	qvink.	
Asige	20 $\frac{1}{2}$	427	453	—	—	—	60	36	—	19	—	2	21
Abild	25 $\frac{1}{2}$	394	406	8	10	8	63	20	—	13	—	5	18
Wessige	27 $\frac{1}{2}$	445	499	4	21	4	67	20	—	28	—	—	28
Askome	10 $\frac{1}{2}$	170	125	—	—	—	23	44	—	7	—	—	7
Drängsered	34 $\frac{1}{2}$	561	616	2	28	—	76	40	—	38	1	1	40
Kroksered	20 $\frac{2}{3}$	343	411	1	26	8	49	—	—	25	4	5	34
<i>Halmstads Härad.</i>													
Holm	27 $\frac{7}{8}$	275	273	2	10	8	37	8	—	6	2	4	12
Söndrum	26 $\frac{1}{8}$	422	416	—	—	—	105	—	—	Ingen upplysning lemnad.			
Wapnö	24 $\frac{1}{4}$	238	216	—	—	—	35	28	—	d:o	d:o	d:o	
Harplinge	52 $\frac{1}{4}$	911	927	9	32	—	129	32	—	39	8	7	54
Steninge	13 $\frac{1}{2}$	226	199	6	—	—	30	36	—	4	1	2	7
Getinge	30 $\frac{5}{6}$	397	410	10	16	—	56	4	—	24	2	4	30
Räfvinge	25 $\frac{1}{8}$	314	319	7	29	4	45	44	—	11	2	—	13
Slättåkra	50	669	673	13	20	—	89	12	—	42	9	4	55
Qvibille	33 $\frac{3}{4}$	462	497	5	—	—	63	20	—	20	4	3	27
Öfraby	13 $\frac{5}{8}$	189	188	3	21	4	26	28	—	5	—	3	8
Kinnared	13 $\frac{1}{8}$	156	179	7	32	—	25	16	—	7	2	2	11
<i>Tönnersjö Härad.</i>													
Tönnersjö	31 $\frac{7}{2}$	412	426	10	34	8	104	8	—	12	5	6	23
Eldsberga	26 $\frac{7}{8}$	358	334	5	26	8	54	16	—	12	2	—	14
Snöstorp	39 $\frac{1}{5}$	879	907	från 4 R:dr till 14		32	125	20	—	43	1	1	45
Trönninge	14 $\frac{1}{2}$	263	249	7	10	8	38	36	—	6	1	2	9
Enslöf	61 $\frac{5}{2}$	918	1,011	10	—	—	142	—	—	51	7	6	64
Breared	49 $\frac{7}{30}$	796	856	8	16	—	106	—	—	67	2	1	70
Thorup	58 $\frac{7}{2}$	971	1,043	13	16	—	134	24	—	46	10	6	62
<i>Höks Härad.</i>													
Tjerby	13 $\frac{3}{4}$	247	266	3	5	4	39	4	—	7	—	—	7
Weinge	36	973	1,025	17	26	8	138	8	—	61	28	30	119

Årligt fattigvårds-understöd på socknen.			Årligt understöd för åldrigt och orkeslöst fattighjon.			Fattigkassa.			Fattighus.	Fattighjon på hvarje	Anmärkingar.
R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.			
270	16	—	35	5	4	266	32	—	—	31:ste	
317	16	—	28	—	—	433	—	—	1	44:de	
175	16	—	10	42	8	117	21	4	—	33:dje	
11	16	—	—	—	—	51	35	4	—	50:de	
249	4	—	18	45	4	358	20	8	—	29:de	
125	—	—	9	20	—	112	—	—	—	22:dre	
104	8	—	19	36	—	37	33	4	—	45:te	
467	5	4	21	33	4	241	10	—	—	34:de	
182	30	—	40	26	8	34	14	—	—	60:de	
474	41	4	33	36	—	609	26	8	1	26:te	
214	32	—	37	4	—	554	45	4	—	47:de	
401	42	8	18	10	8	15	24	—	—	24:de	
211	8	—	24	—	—	67	10	—	1	34:de	
109	32	—	25	16	—	201	—	—	1	47:de	
143	26	8	16	20	—	160	44	8	1	30:de	
277	2	4	25	—	—	—	—	—	1	36:te	
130	32	—	—	—	—	246	32	—	—	42:dre	
684	—	—	25	33	4	105	28	—	1	39:de	
174	5	4	29	32	—	38	18	—	1	56:te	
753	2	8	38	2	—	—	—	—	—	30:de	
578	32	—	12	32	—	377	37	4	—	23:dje	
875	5	4	17	32	—	35	—	—	—	29:de	
79	42	8	11	20	—	118	22	8	—	73:dje	
802	37	4	16	—	—	—	—	—	1	16:de	

Berättelse öfver Hallands Län för åren 1848—1850.

Socknens Namn.	Mantal.	Befolkning.		Uttaxerad fattigskatt på stad eller på oförmedladt mantal.			Kapitationsafgift å 8 sk. per mans- och 4 sk. per qvinsperson.			Antal Fattighjon.			
		mankön.	qvinkön.							Äldre per-soner.	Barn under 13 år.		Summa.
				mank.	qvink.	mank.	qvink.						
				R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.				
Knäred	433 ^{1/2}	987	1,064	5	40	—	132	28	—	89	2	—	91
Laholm	331 ^{1/2}	731	762	14	16	—	109	20	—	25	1	—	26
Renneslöf	25	762	843	15	16	—	108	36	—	16	6	6	28
Ysby	111 ^{1/10}	341	376	15	16	—	50	16	—	7	3	3	13
Karup	291 ^{1/10}	620	646	12	45	4	79	24	—	18	2	2	22
Skummeslöf	11 ^{1/24}	344	345	8	42	8	49	12	—	11	1	2	14
Hasslöf	26	396	456	6	10	8	55	36	—	10	3	3	16
Wåxtorp	52 ^{7/12}	1,051	1,129	6	10	8	143	16	—	47	7	7	61
Hishult	42 ^{1/8}	641	671	5	—	—	91	16	—	28	3	—	31
Summa	—	49,629	53,005	—	—	—	—	—	—	2,463	356	432	3,251
		102,634									788		

Årligt fattigvårds-understöd på socknen.			Årligt understöd för åldrigt och orkeslöst fattighjon.			Fattighassa.			Fattighus.	Fattighjon på hvarje	Anmärkingar.
R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.	R:dr	sk.	r.			
294	32	—	8	22	8	1,102	2	—	—	22:dre	
552	—	—	40	26	8	1	—	—	—	56:te	
438	—	—	21	32	—	119	28	—	1	57:de	
213	16	—	21	32	—	—	—	—	—	56:te	
543	2	8	22	—	—	15	33	4	1	57:de	
315	—	—	40	26	8	411	20	—	—	49:de	
262	29	4	28	3	4	511	5	4	1	53:dje	
461	16	—	24	32	—	524	21	4	1	35:te	
274	8	8	50	37	4	323	47	4	—	42:dre	
40,627	44	—	—	—	—	28,752	14	—	—	—	

För att visa så väl hvarje kommuns årliga fattigskatt som ock årliga understödet till orkeslöst fattighjon, hafva lemnade natura-persedlar upptagits till följande värden, nemligen: råg 10 R:dr, korn och rågblandsad 6 R:dr 32 sk., hafra 3 R:dr och potåter 2 R:dr, allt Banko tunnan. Befolkningen och kapitations-afgiften grunda sig på häradskrifvarnes uppgifter för år 1850.

Af Länets 91 socknar hafva 70 uttalat behofvet af en arbetsinrättning, dit sådane personer, som genom lättja och liderlighet nödgat kommunerna att taga vård om deras barn, borde kunna försändas i de fall, då de icke kunde förmås bidraga till familjens underhåll. Endast 3 socknar hafva på uppgifna skäl afstyrkt en sådan inrättning, och de öfrige hafva dels icke besvarat frågan härom, dels ock förklarat, att behofvet för närvarande icke påkallade en dylik arbetsinrättning.

Omkring 120 barn finnas, hvilkas föräldrar icke kunnat förmås bidraga till barnens underhåll; och antalet hade blifvit än större, om flere fattigvårdsstyrelser, hvilka medgifvit, att likartadt förhållande inom kommunen ägde rum, hade till siffran uppgifvit dessa barn.

Då flere fattigvårdsstyrelser icke kunnat uppgifva de fattigas antal och underhållskostnad, innan nya fattigvårdslagen trädde i verkställighet, har ingen generel jemförelse emellan fattigväsendet forr och nu kunnat göras; men att så väl de fattiges antal, som ock kostnaderne betydligt ökat, synes af följande utdrag:

	1847.		1848.		1849.		1850.	
	Antal fattig-hjon.	Understöd.	Antal fattig-hjon.	Understöd.	Antal fattig-hjon.	Understöd.	Antal fattig-hjon.	Understöd.
		B:ko R:dr		B:ko R:dr		B:ko R:dr		B:ko R:dr
Halmstad	66	4,375 $\frac{1}{3}$	72	2,246	80	2,549 $\frac{1}{3}$	86	2,434
Warberg	86	4,256	144	2,824 $\frac{2}{3}$	126	2,242 $\frac{2}{3}$	100	2,275
Tvååker	49	344	87	4,153 $\frac{1}{3}$	94	4,190 $\frac{2}{3}$	93	4,404
Lindberga	46	346 $\frac{2}{3}$	144	4,600	83	4,180	94	4,270
Slättåkra	32	408 $\frac{2}{3}$	50	326 $\frac{2}{3}$	52	336 $\frac{2}{3}$	55	401
Thorup	57	360	65	533 $\frac{1}{3}$	63	834 $\frac{1}{3}$	62	875
Weinge	29	66 $\frac{2}{3}$	132	820	132	4,068 $\frac{2}{3}$	149	802
Rolfstorp	30	54	52	426 $\frac{2}{3}$	47	366 $\frac{2}{3}$	52	498
Summa	395	3,884 $\frac{1}{3}$	743	9,930 $\frac{2}{3}$	677	9,766	658	9,956

Inom dessa socknar har således från 1847 till 1850 de fattigas antal per medium ökats som 100:164 och fattigvårds-understödet som 100:255. Detta får dock icke anses till fullo gälla såsom norm för hela Länet, likasom man bör ihågkomma att år 1850 lemnade en ganska god skörd.

Dessa statistiska beräkningar öfver fattigvården ämnar jag framdeles för hvart femte år fortsätta, hvarigenom i en framtid ganska värdefulla bidrag kunna erhållas för bedömande af fattigvårdsfrågan.

§ 9.

Städer.

Kungsbacka. Invånarnes antal utgjorde vid 1850 års slut 560 personer, deraf 357 skattdragande och 203 befriade från afgifter. År 1847 besteg folk-mängden sig till 529 personer, i följd hvaraf den under dessa 3 år ökats med 31 personer.

Stadens jord är, såsom tabellen upptager, endast ansedd till 1½ mantal, derutaf ena hälften blifvit tilldelad tomterna och är derifrån oskiljaktig, hvar-emot andra hälften i annan laglig ordning förvärfvas under full äganderatt, så att å densamma, som är indelad i så kallade "jordar", hvilka i medeltal hvardera innehålla nära ett tunnlands rymd, lagfart och fasta meddelas. När-belägenheten af Götheborg åstadkommer, att stadens invånare icke kunna, medelst utöfning endast af vanliga stadsmanna-närningar, bereda sig tillräcklig för-tjenst; och då stadens egna jordar äfven äro otillräckliga, har häraf blifvit en följd, att icke få bland invånarne varit och äro nödsakade att, förnämligast genom arrende af närbelägen jord å landet, söka förskaffa sig utväg att utaf jordbruk hemta bidrag till sitt uppehälle.

År 1849 bildade åtskillige personer hufvudsakligen bland stadens invånare ett bolag, benämndt "Kungsbacka Hamn-Aktiebolag", i ändamål, att medelst en präm- eller båtled söka göra Kungsbacka-ån segelbar från fjärden intill staden för åtminstone mindre farkoster och båtar. Utanför åmynningen har, förnämligast genom sjösqualp, bildat sig ett sandref, som för närvarande vid vanligt vattenstånd hindrar all kommunikation äfven med de minsta båtar, till stort hinder för trafiken. Enligt det af Kaptenen vid Flottans Mekaniska Corps Remmer uppgjorda förslag skulle denna sandrefvel genomskäras af tvänne på fachiner byggda hamnar; och kostnaden deraf är beräknad till 16,100 R:dr Banko, deraf aktie-ägarna tecknat 5,000 R:dr och statsanslag för resten skulle sökas. Kommer detta arbete, såsom jag hoppas, att varda utfördt,

emotes med all sannolikhet, att stadens sjöfart och rörelse skall öka sig och fördelaktigt inverka äfven på öfrige näringsförhållanden.

Vid 1850 års slut voro i staden skattskrifne 22 minuthandlande, som sysselsatte 10 handelsbetjenter, äfvensom 9 hökeri-handlande och 22 handtverkare, deraf 2 bagare, 2 kardnansmakare, 5 garfvare, 1 glasmästare, 1 guldsmed, 1 gördelmakare, 1 hattmakare, 2 kopparslagare, 1 murare, 1 målare, 2 skomakare, 1 skräddare och 2 smeder, hos hvilka såsom gesäller, lärjungar och arbetare voro mantals- och skattskrifne sammanlagdt 21 personer. Under dessa 3 år hafva handlandernes antal ökats med 4; men härvid bör anmärkas, att af uppgifna antalet fem väl bo i staden, men hafva ej någon salubod eller drifva någon rörelse, tre äro boende å landet, och en innehafver kondition såsom handelsbetjent uti annan stad, så att antalet af dem som idka minuthandel endast belöper sig till tretton.

Deremot hafva antalet af handtverkare under samma tid nedgått från 25 till 22.

För öfrigt finnas två färgeri-fabriker, hvest sysselsättas tre arbetare och en urfabrik, hvilken dock är så obetydlig, att idkaren ej har någon arbetare.

Helsovården i staden ombesörjes af Provincial-Läkaren för norra delen af Länet, som är här stationerad och tillika antagen som Stadsläkare emot särskildt arvode. Staden aflönar jemväl en examinerad barnmorska.

Uti stadens pedagogi, dervid en lärare är anställd, hafva under hvarje af åren 1848 och 1849 tolf gossar njutit undervisning; men sedan en folkskola hösten 1849 blifvit i staden ordnad och kommit i gång, minskades lärjungarnes antal i pedagogien till tre, härrörande deraf att folkskolan upptog de mindre försigkomne barnen. Folkskolan förestås af en särdeles skicklig och nitisk lärare, som lemnar undervisning uti alla de ämnen, hvilka i sådana skolor vanligen föredragas. Också bevistades skolan år 1850 af omkring 50 barn, deraf största antalet gossar, och detta flitiga begagnande af folkskolan vittnar tillräckligt om dennas äudamålsenlighet. Under sådana förhållanden har det ansetts icke lämpligt upplifva den före 1846 års eldsvåda existerande småbarnsskola, hvars fond, hufvudsakligen tillkommen genom en betydlig gåfva af Högstsalig Hans Majt Konung Carl XIV Johan, fortfarande omsorgsfullt förvaltas af en direktion.

Fattigvården i staden ombestyras af kyrkorådet, och hafva de fattigas underhåll hitintills bekostats dels af fattigkassan, och dels medelst uttaxering efter antaget och fastställt reglemente. I anseende till de fattigas årliga tillväxt har uttaxeringen år efter år stigit.

Polisen har handhafts och handhafves af Stadsfiskalen med biträde af en stadsbetjent på stat. Vid marknader och andra tillfällen, då större folksamlingar äga rum, antages ett efter behovvet lämpadt antal nyktre och pålitlige vaktkarlar. Fyra brandvakter äro anställda, hvilka, två och två i sender, patrullera hvarje natt. På stadens bekostnad underhållas tre slangsprutor, två större och en mindre, hvilka serveras af dertill indeldt manskap.

Warberg. Staden, som äger sjö- och stapelstadsrätt, är belägen vid Kattegat och var fordom en betydlig handelsstad, samt väl befästad intill år 1830, då fästningen demolerades.

Af stadens 260 tomter äro 249 uti enskildes ägo, och de obebyggda förrete vackra planteringar eller gagneliga trädgårdar. Invånarnes antal uppgick vid 1850 års slut till 1,814 personer, så att folkmängden på dessa tre år ökats med 27 personer.

Stadens icke obetydliga, i tabellen uppgifna, ägovidd består, såsom i föregående berättelse blifvit omförmäldt, till en icke ringa del af berg och ofruktbara höjder, hvilka dels alldeles icke, och dels icke utan kostnader, öfverstigande blifvande värdet, kunna odlas. Detta gäller icke blott en del af odaljorden, utan äfven en del af utmarksjorden, både den som är och icke är indelad på tomterna. Öfriga utmarksjorden så väl som stadens odaljord brukas i cirkulation, och de sednare åren har förmärkts en synnerlig omsorg och idoghet vid jordbruket, härrörande, som det vill synas, af mindre liflighet i stadens hufvudnäringar: handel och handtverk.

På hamnen är arbetadt sedan år 1788 och år 1850 blef den färdig, i enlighet med en af dåvarvnde Öfverdirektören, numera Öfversten och Riddaren A. E. von Sydow uppgjord och under den 22 Oktober 1843 af Konung Carl XIV Johan i nåder fastställd plan, hvilken medtagit en kostnad af 44,000 R:dr Banko, men derförutan äro från och med år 1788 och till år 1843 å hamnbyggnaden använde ungefär 29,000 R:dr, så att hela kostnadssumman bestiger sig till 73,000 R:dr Banko, deraf staden häftar i skuld till Staten för ett belopp af 35,000 R:dr, allt Banko. Ehuru hamnen utgör södra slutpunkten af Skandinaviens vstra skärgård, och blifvit betydligen utvidgad, samt lemna säkert skydd åt fartyg om 8 å 10 fots djupgående, och på redden säker ankarplats förefinnes för 15 å 20 fots djupgående fartyg, hafva hamnen och redden dock ej hitintills blifvit mycket anlidade som nödhamn, ej heller har staden att fagna sig åt särdeles ökad liflighet i sjöfart och handel. Det bör emedlertid förmodas, att hamnbyggnaden genom den lättade lossning och lastning, som förut ej kunde ske utan begagnande af prämar, skall verka fördel-

aktigt på rörelsen, och att hamnen skall blifva mera besökt än hittills af sjöfarande, som i Kattegat träffas af motvindar eller eljest behöfva söka land. För de år, denna berättelse omfattar, hafva influtit följande umgälder, nemligen:

	Hamnmedel.	Tolagsmedel.	Tullmedel.	Summa.
1848	1,577: 31. 10.	555: 18. 8.	5,074: 18. —	7,387: 20. 6.
1849	2,011: 12. 10.	618: 13. 8.	3,658: 6. 6.	6,287: 33. —
1850	1,820: 8. 4.	444: 35. 5.	4,127: 40. —	6,392: 35. 9.
som per medium utgör	1,863: 1. 8.	539: 22. 7.	4,286: 37. 6.	6,689: 13. 9.

Importen består hufvudsakligen af vin och andra spritdrycker, saltad sill, torr fisk, tran, salt och stenkol. Till utrikes ort skeppas förnämligast boktunnor, stäfver af ek och bok, bräder, saltadt fläsk, linfrö, samt någon gång spanmål och potäter.

Handelsflottan består för det närvarande af 1 brigg, 2 galeaser, 3 slupar och 2 jakter om tillhopa 312 $\frac{50}{100}$ läster. Af dessa fartyg äro briggen och ena galeasen mest sysselsatte med fraktsegling för andra städer.

De handlandes antal har minskats från 31 till 25 med 20 öppna salubodar.

Handtverkerierna äro icke lönande. Stadens 48 mästare, som tillsammans sysselsätta 91 gesäller, lärodrängar och andra arbetare, äga icke sin bergning af handtverket, utan måste söka binäring i jordbruket.

Allmänna undervisningen, vid en lägre lärdomsskola, bestrides af en rektor och en kollega, samt vid folkskolan af en lärare.

Fattigvården faller tungt på stadens invånare. Utom det gamla fattighuset, som rymmer 25 fattighjon, har fattigvårdsstyrelsen låtit uppbygga ett nytt fattighus, samt tillika inköpt ett hus, som blifvit till fattighus inredt, så att 80 fattighjon nu kunna herbergeras. För deras underhåll och vård uttaxeras årligen 2 à 3,000 R:dr Banko. Af donationer och räntor inflyta årligen omkring 200 R:dr s. m., som användas till beklädnader och utackordering.

År 1850 uppgingo stadens inkomster till 2,750 R:dr 43 sk. 3 rst. Banko, bestående i tomtören och några grundräntor, men hufvudsakligen arrende för stadens publika jordar samt ränta för en del utlånta medel. Af dessa inkomster, hvori tolagsmedlen 444 R:dr 35 sk. 3 rst. äro inberäknade, har, sedan staden för hamnbyggnaden ådragit sig en betydlig skuld, årliga tolagsmedlen blifvit såsom räntefritt lån anvisade till hamnkassan, utan allt hopp om framtida återbetalning från hamn- till stadskassan.

Genom

Genom subskriberade medel till belopp af 673 R:dr 16 sk. Banko stiftades år 1836 i staden en Sparbank, hvilken genom ett noggrant och ordentligt bedrifvande så vunnit i förtroende, att insättningarna hvarje år varit i stigande. Sålunda utgjorde delägarnes fordringar den 31 December:

1848	67,495 R:dr 8 sk. Banko.
1849	75,436 » 35 » »
1850	81,253 » 27 » »

och hade insatserne sistnämnde år skett på 2,498 motböcker.

Sparbankens enskilda behållning utgjorde den 31 December:

1848	3,511 R:dr 19 sk. 6 rst.
1849	4,254 » 1 » — »
1850	5,135 » 11 » 4 »

Invid staden är nu uppförd en såkallad Holländsk väderqvarn, som blifvit skattlagd, och å hvilken stadens invånare få sin säd förmalen.

Falkenberg har icke under dessa trenne år undergått någon väsentlig förändring. Invånarnes antal uppgår till 917 personer, hvilka hafva sin utkomst genom åkerbruk, iurikes handel och sjofart, handtverksrörelse och fiske. Åkerbruket är dock mindre lönande i anseende till jordens magra och sandiga beskaffenhet, och handeln är icke uti tilltagande. Utloppet af Ettra-ån, utmed hvilken staden är anlagd, uppgrundas alltmer och mer af flygsand, hvarigenom icke allenast båtfarten hämmas, utan ock hinder anses möta för laxens uppstigande i ån, hvartill slutas deraf att laxfångsten aftagit.

Laxfisket utgör dock ännu, liksom fordomdags, stadens hufvudsakligaste inkomst. Handtverkerierna äro föga gifvande, hvartill orsaken till stor del är att söka deri, att idkarne icke besitta någon utmärktare skicklighet och färdighet.

Den egentliga handeln bedrifves med allmogen i kringliggande orter och består i uppköp af en del trädvaror, hufvudsakligast bok och ekstäfver, som förarbetade afsändas till Göteborg, och försäljning af sill, salt och manufakturvaror.

En Läkare har staden nu antagit med en årlig lön af 600 R:dr Banko.

Halmstad. Angående stadens läge och tomternas antal återopas hvad föregående berättelser innehålla, enär någon förändring deri under ifrågavarande tidrymd icke inträffat.

Med Nissa-åns uppmuddring fortsattes årligen och kunna 9 fots djupgående fartyg gå upp ända till bron och lossa invid stadens kaj.

Hamnens inkomster hafva utgjort:

År 1848	6,440	R:dr 10 sk. 1 rst.
» 1849	6,461	» 29 » 1 »
» 1850	6,267	» — » 1 »
eller i medeltal	6,389	» 29 » 1 »

Utgifterne under dessa trenne år hafva uppgått till 15,989 R:dr 9 sk. 11 rst., så att hamnkassan ökats med 3,179 R:dr 29 sk. 4 rst. Banko. Vid 1850 års utgång utgjorde hamnkassans behållning 11,352 R:dr 41 sk. 11 rst. Banko.

Tullinkomsterne hafva utgjort:

År 1848	39,795	R:dr 37 sk.
» 1849	41,729	» — »
» 1850	43,412	» 22 »
eller i medeltal	41,645	» 47 » 6 rst.

Export- och import-artiklar äro desamma, som uti sista berättelsen finnas angifne.

Till utrikes orter har afgått följande antal fartyg och båtar, nemligen:

År 1848	330
» 1849	327
» 1850	411
eller i medeltal	<u>1,068</u> 356.

Stadens handelsflotta utgjordes af:

	Skepp.	Briggar.	Skonertar.	Galeaser.	Slupar.	Jakter.	Summa.
År 1848	2	3	4	1	3	6	19
» 1849	2	3	4	1	3	6	19
» 1850	2	2	4	1	3	6	18,

hvilkas sammanräknade dräktighet besteg sig:

År 1848 till	847 $\frac{73}{100}$	läster
» 1849 »	848 $\frac{74}{100}$	»
» 1850 »	775 $\frac{34}{100}$	»

Allmänna undervisningen bestrides vid en Lägre Lärdomsskola af en rektor och tvänne kolleger, samt vid en Lankasterskola af en särskild lärare. Dessutom finnes Folkskola med en lärare och en Slöjdskola för flickor, äfvensom en Småbarnsskola.

Stadens inkomster uppgingo år 1850 till 9,818 R:dr 18 sk. 9 rst., deruti inberäknade 667 R:dr 25 sk. 8 rst. saköresmedel, hvilka till större delen icke utgått, utan för bristande tillgång blifvit förvandlade.

Handtverkerierna befinna sig med få undantag i svagt skick, och arbetsförtjensten deraf är ganska ringa, stundom knappast tillräcklig för idkarens och dess familjs utkomst.

Sparbanken åtnjuter fortfarande stort förtroende och utgjorde delägarnes fordringar:

den 31 December 1848	65,968 R:dr 35 sk. Banko.
» 31 » 1849	70,958 » 4 » »
» 31 » 1850	75,254 » 20 » »

Af Sparbankens enskilda fond, som utgjorde:

År 1848	4,823 R:dr 21 sk. — rst.
» 1849	5,118 » 19 » 11 »
» 1850	5,568 » 26 » — »

utgå årligen 166 R:dr 32 sk. Banko såsom bidrag till Småbarnsskolans underhåll.

Laholm, anlagd på södra sidan af Laga-ån, ungefär $\frac{3}{4}$ mil från dennes utlopp i hafvet, är glest bebodd och har 147 tomter. Uppgrundningarne vid åns utlopp fortgå, så att endast 2 à 3 fots djupgående båtar kunna inlöpa, men litet längre upp har ån tillräckligt djup för 9 à 10 fots djupgående fartyg.

Fabriker och manufakturier finnas icke, men invånarne sysselsätta sig mycket med tillverkning af vadmal, ullstrumpor, tröjor m. m., som afyttras till handlande från Borås, hvilka sedan afyttra dessa tillverkningar öfver nära hela riket.

Staden har Apothek, Läkare och Skola.

Halmstads Slott den 22 November 1852.

P. A. LEWENHAUPT.

H. J. Kleverström.

Carl Hane.

TABELL för Städerne inom Hallands Län för åren 1848 med 1850.

	Hus och Tomter, Verk och Inrättningar.	Jord.				Utsäde af					Medelafkastning, sedan utsädet är afdraget.						Underhållna Kreatur.				Uppskattadt värde.																					
		Åker.	Äng.	Betsmark.	Summa Tommland.	Hemmanstal.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hälsa.	Blandsid.	Kärlor.	Potatis.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hälsa.	Blandsid.	Kärlor.	Potatis.	Hästar.	Oxar.	Kor.	Ungboskap.	Får.	Svin.	Gedder.	Hus och Tomter.	Jord.	Bruk, Manufakturier, Verk och Inrättningar.	Summa.											
																																St.	Tld	kpl	Tld	kpl	Tld	T-r	T-r	T-r	T-r	T-r
Laholms Stad	150	430	—	510	—	909	1,849	—	9	2	60	48	150	125	2	270	12	300	192	600	500	10	1,620	97	6	250	36	20	65	—	104,039	16	—	53,614	—	—	1,000	—	—	158,653	16	—
Halmstads d:o	224	324	20	216	10	702	1,242	30	13½	6	94	113	230	102	5	350	30	470	452	690	408	25	2,450	123	51	163	48	94	—	447,254	2	8	79,206	16	—	22,100	—	—	548,560	18	8	
Falkenbergs d:o	117	360	—	285	—	75	720	—	7½	3	156	85	87	16	1	180	14	700	390	485	75	3	950	54	14	146	28	20	80	—	133,827	—	—	20,446	—	—	—	—	—	154,273	—	—
Warbergs d:o	260	391	—	497	—	854	1,742	—	10	19	101	200	80	35	6	180	76	404	800	320	140	24	1,800	80	60	272	30	60	54	—	366,433	16	—	60,083	16	—	18,400	—	—	444,916	32	—
Kungsbacka d:o	102	46	—	47	5	30	123	5	1½	6	12	14	10	6	3	12	24	50	56	40	24	8	120	18	8	40	8	10	30	2	197,455	1	6	10,939	17	—	—	—	—	208,394	18	6
Summa	853	1,551	20	1,555	15	2,570	5,677	3	41½	36	423	460	557	284	17	992	156	1,024	1,890	2,135	1,147	70	6,940	372	139	871	150	204	239	2	1,249,008	36	2	224,289	1	—	41,500	—	—	1,514,797	37	2

Hallands Landskontor den 10 November 1852.

H. J. Kleverström.

Till Berättelsen öfver Hallands Län för åren 1848—1850.

S t a t s — B i d r a g.																																																												
Bevilling efter gällande Förordning.												Brännvinsbränningsafgift.		Ständiga Räntor.		Arrende-medel.		Kostnad för rotering.		Kostnad för Städernas Styrelse.		Klerici-Statens underhåll.				Fattigförsörjning.		Skjuts.		Väghållning.		Diverse onera, räntor och besvär.		Summa Stats-Bidrag.																										
Efter 1:sta Artikeln.	Efter 2:dra Artikeln.				Boskaps- och Åker-skatt.	Mantals-penningar.	Arrende-medel.	Kostnad för rotering.	Kostnad för Städernas Styrelse.	Pastorers.	Kommini-strars.	Kyrkobe-tjenings.	Summa.	Fattigförsörjning.	Skjuts.	Väghållning.	Diverse onera, räntor och besvär.	Summa Stats-Bidrag.																																										
	Af Embets- och Tjenste-män.	Jord, Hus, Tomter, Verk och Inrättningar.	Borgerlig näring.	Personer, ej hörande till viss näring.																																																								
R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.	R:dr	s.	r.																												
111	20	—	312	46	10	304	16	—	122	16	—	59	6	8	42	36	—	—	—	161	8	—	—	—	62	10	4	554	10	8	626	32	—	—	—	110	—	—	736	32	—	500	—	—	150	—	—	200	—	—	805	—	—	4,122	8	6				
297	24	—	1,097	5	10	1,724	12	11	4	3	1	373	8	—	195	8	9	—	—	409	40	—	—	—	165	43	5	2,831	3	1	1,635	24	—	266	32	—	347	—	—	2,249	8	—	2,507	—	—	437	16	—	1,017	4	6	2,719	29	8	16,028	15	3			
99	8	—	311	6	—	315	18	—	—	—	—	108	29	4	—	—	—	—	—	141	32	—	—	—	41	22	10	900	—	—	430	—	—	110	—	—	180	—	—	720	—	—	600	—	—	200	—	—	110	—	—	2,000	—	—	5,547	6	2			
179	24	—	889	40	—	994	18	—	289	12	—	320	18	—	128	16	—	—	—	256	24	—	—	—	809	12	—	1,991	32	—	1,166	32	—	400	—	—	453	16	—	2,020	—	—	2,000	—	—	—	—	—	550	—	—	1,120	—	—	11,672	20	—			
63	18	—	416	37	10	358	16	—	55	—	—	55	24	—	—	—	—	—	—	168	—	—	—	—	—	14	6	—	59	40	8	1,006	32	—	666	32	—	—	—	201	—	—	867	32	—	660	—	—	200	—	—	200	—	—	100	—	—	4,254	26	6
750	46	—	3,027	40	6	3,696	32	11	470	31	1	916	38	—	366	12	9	—	—	1,058	20	—	—	—	823	18	—	452	87	3	7,283	29	9	4,525	24	—	776	32	—	1,291	16	—	6,593	24	—	6,207	—	—	987	16	—	2,077	4	6	6,744	29	8	41,624	28	5

